

Kdo chrání životní prostředí? (2)

Právo životního prostředí, MUNI 2023

Veřejná správa

Státní správa:

ústřední,
regionální,
místní.

Samospráva:

územní,
zájmová.

Státní správa

= veřejná správa uskutečňovaná státem;

přímí vykonavatelé = státní orgány – správní úřady (vláda, ministerstva a jiné správní úřady, státní zastupitelství, veřejné sbory, hlava státu);

Státní moc slouží všem občanům a lze ji uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon (článek 2 Ústavy).

Vykonavatelé veřejné správy

► Přímí vykonavatelé = správní orgány a organizační jednotky – správní úřady:

1. vláda (články 67 – 78 Ústavy),
2. ministerstva a jiné správní úřady (čl. 79 Ústavy),
3. státní zastupitelství (čl. 80 Ústavy),
4. veřejné sbory – policie, hasiči...,
5. prezident republiky (čl. 54 – 66 Ústavy).

Nepřímí vykonavatelé = orgány samosprávy (čl. 105 Ústavy).

Územní orgány státní správy

- státní správu vykonávají obce a kraje, ale i specializované „dekoncentrované“ územní orgány státní správy (nikdo přesně neví, kolik jich je...)

Příklady: krajská ředitelství policie, katastrální úřady, krajské veterinární správy, oblastní inspektoráty práce, OSSZ, GFŘ, OFŘ, FÚ (...)

Samospráva

- souběžně se státní správou se podílí na realizaci veřejných záležitostí;
- jedná se o výkon vymezených úkolů správy státu samostatnými veřejnoprávními subjekty (územními a zájmovými);
- V ČR existuje tzv. smíšený model státní správy a samosprávy

Územní samospráva

ČR se člení na **obce**, které jsou základními územními samosprávnými celky, a **kraje**, které jsou vyššími územními samosprávnými celky (čl. 99 Ústavy).

Obce – specifika u statutárních měst, hl. m. Prahy, svazků obcí.

Kraje – specifika regionů soudržnosti (NUTS).

Smíšený model veřejné správy

- Územní samosprávné celky (obce a kraje) vykonávají
 - 1. tzv. samostatnou působnost (= samosprávu) a
 - 2. tzv. přenesenou působnost (= státní správu).
-

Profesní a zájmová samospráva

zejména tzv. **komory, společenstva**. Definičními znaky profesní/zájmové samosprávy jsou:

rozpočtová nezávislost na státu (ale státní dozor), právní osobnost, personální základ jako zvláštní důvod členství, jednání i v obecném (veřejném) zájmu a výkon veřejné moci vůči určité skupině obyvatel.

Příklady: advokátní komora, lékařská komora.

Formy činnosti veřejné správy

- Normativní správní akty;
 - Individuální správní akty;
 - Interní normativní akty;
 - Individuální služební akty (pokyny);
 - Opatření obecné povahy;
 - Veřejnoprávní smlouvy;
 - Faktické úkony s přímými právními důsledky.
-

Organizace ochrany ŽP

- Vláda a ministerstva (MŽP, MZe, MMR, MK, MO, MZd, MinFin)
 - Česká inspekce ŽP
 - Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a Správy národních parků
 - Stráže přírody/lesní stráže/rybářské stráže
 - Obce a kraje (...)
-

Spolková činnost

- Občanská sdružení – zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů (do konce r. 2013)
- Spolky – § 214 - § 302 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (od r. 2014)
 - zapisují se do spolkového rejstříku:

www.justice.cz

Veřejný ochránce práv

- ▶ Veřejný ochránce práv (ombudsman) působí podle zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, k ochraně osob před jednáním úřadů a dalších institucí, pokud je v rozporu s právem, neodpovídá principům demokratického právního státu a dobré správy, jakož i před jejich nečinností.

Působnost „ochránce“ se nevztahuje např. na Parlament, prezidenta a vládu, NKÚ, OČTŘ a soudy ani na obce/kraje při výkonu samosprávy.

Ombudsman

Moderní veřejná správa má být ovládána vnitřními „principy dobré správy“; lze je s nadsázkou připodobnit ke „svědomí“ institucí 😊

Principy uceleně formuloval ombudsman dr. Otakar Motejl ve formě „Desatera“ již v roce 2006. Tyto principy doplňují zákonné zásady, které uvozují správní řád přijatý v roce 2004.

Principy dobré správy (VOP, 2006)

-
- 1. soulad s právem
 - 2. nestrannost
 - 3. včasnost
 - 4. předvídatelnost
 - 5. přesvědčivost
 - 6. přiměřenost
 - 7. efektivnost
 - 8. odpovědnost
 - 9. otevřenost
 - 10. vstřícnost

Jak se obracet na ombudsmana

Představení instituce VOP a její působnosti (www.ochrance.cz)

Působnost a činnost ochránce

- **Systematické návštěvy** míst, kde se nalézají osoby omezené na svobodě (působnost od 1. ledna 2006)
- Ochrana proti **diskriminaci** (působnost od 1. prosince 2009)
- Sledování **zajištění cizinců** a výkonu správního vyhoštění (od 1. ledna 2012)
- Ochránce sleduje naplňování mezinárodní smlouvy upravující práva osob se zdravotním postižením (od 1. ledna 2018)
- Ochrana osob před **jednáním úřadů** a institucí jmenovaných v zákoně, pokud je toto jednání:
 - v rozporu s právem
 - neodpovídá principům demokratického právního státu a dobré správy
 - v případě nečinnosti

Životní prostředí – co to je?

- Ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy, energie ...
 - Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, § 2: „Vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje.“
-

Můžeme životní prostředí vlastnit?

- Jako celek nikoliv
 - Předmětem vlastnictví mohou být pouze některé složky životního prostředí: půda, horniny, rostliny, živočichové (jen někteří)
 - Nelze vlastnit: ovzduší, povrchové a podzemní vody, zvěř ...
-

Právo ŽP = ochrannářské normy

- Ústava, Listina základních práv a svobod
- Mezinárodní smlouvy
- Právo Evropské unie
- Složkové zákony (př. o ochraně přírody a krajiny, vodní zákon, o ochraně ovzduší ..)
- prováděcí předpisy a předpisy obcí a krajů

Zákon o životním prostředí

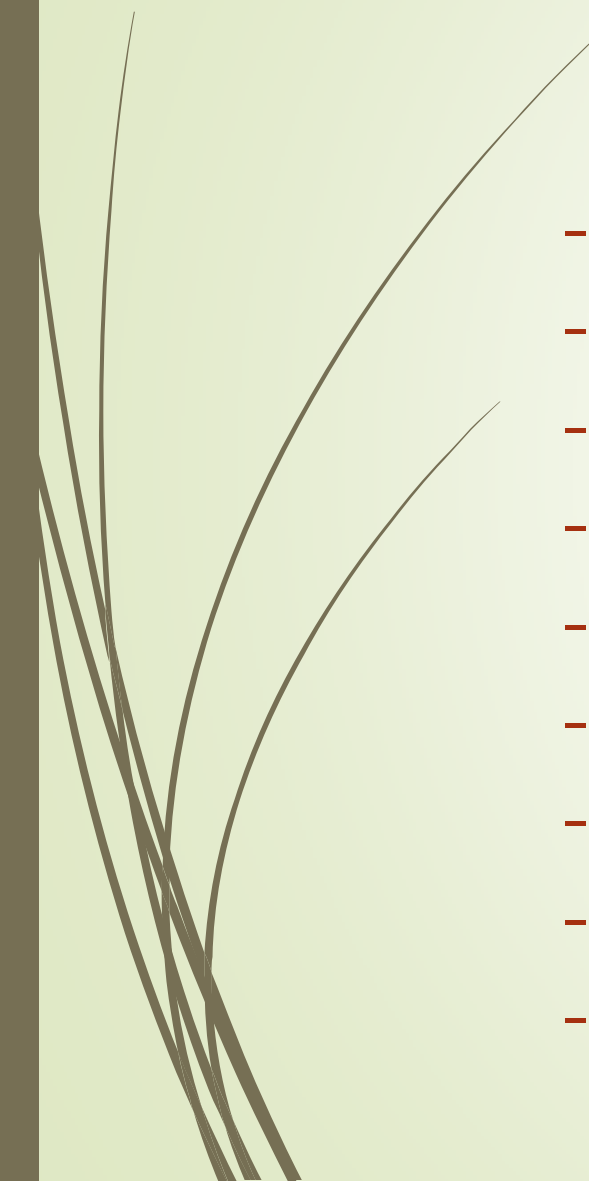
zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí

- vymezuje základní pojmy
- stanovuje základní zásady ochrany životního prostředí
- stanovuje povinnosti právnických a fyzických osob při ochraně a zlepšování stavu životního prostředí a při využívání přírodních zdrojů

Princip trvalé udržitelnosti

Zákon o ŽP – legální definice

- životní prostředí
 - ekosystém
 - ekologická stabilita
 - únosné zatížení území
 - trvale udržitelný rozvoj
 - přírodní zdroje
 - znečišťování a poškozování životního prostředí
 - ochrana životního prostředí
 - ekologická újma
-

Zásady ochrany ŽP

- přípustná míra znečištění území
- ochrana práv
- předběžná opatrnost
- informovanost a osvěta
- prevence
- odpovědnost původce
- +
- účast veřejnosti – Aarhuská úmluva, další předpisy